

ПСИХОЛОГІЯ СИМПАТІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Успішність викладання інтенсивного курсу будь-яких мовних дисциплін значною мірою залежить від продуктивності спілкування студентів із викладачем. А що сприяє цій продуктивності? Можна навести низку факторів, але ми зупинимося на одному – на тому, якому педагоги зазвичай мало приділяють аналітичної уваги, хоча усі добре розуміють, що цей фактор, особливо у перші часи роботи, має велике значення.

Існують певні уявлення про те, якою повинна бути позитивна людина. Це залежить від наших установок, від рівня соціального середовища, до якого ми звикли, від схожості та несхожості партнерів у спілкуванні, від характеру взаємодії і багато чого іншого.

Коли викладач входить в аудиторію з метою читання нового курсу у своїх співвітчизників, він приблизно уявляє собі рівень їх уподобань, установок і вимог. Крім того, лектор знаходиться в тому ж культурному полі, як і ті, що сидять в аудиторії. Спільність традицій, переваг, уявлень про добро і зло, совість, моральні норми, а також відомостей про те, як ці моральні норми порушуються або яким чином їх дотримуються, занурюють викладача і студентів у загальну комунікативну ситуацію, де досить лише побіжно кинутої фрази або натяку, щоб слухачам став зрозумілим великий шар інформації, при цьому сприйнятий із симпатією до лектора, який цю інформацію дає.

При роботі з іноземними студентами процес трансляції інформації значно ускладнюється. Навіть якщо викладач у достатній мірі обізнаний з культурою країни, з якої приїхали студенти (а це практично неможливо, тому що зазвичай група складається з слухачів, які прибули з різних країн, часом дуже відмінних за багатьма параметрами), навіть якщо він належить до того ж соціального середовища, що і ті, хто приїхали (а це теж малоімовірно, оскільки дозволити собі навчання за кордоном можуть люди досить заможні), – при усіх цих «навіть», єдиного культурного поля бути не може, і усі розуміють, що створити його в короткий час практично неможливо. Що ж робити? Залишається одне: необхідно недоліки перетворити на переваги. Адже за відсутності загального культурного середовища як викладач для студентів, так і студенти для викладача є досить екзотичними персонажами.

Багато дослідників в галузі психології ставили питання: а які ж якості сприяють виникненню симпатії? Відповідь була кожного разу однозначною: таких якостей немає. Все залежить від ситуації, в якій одна і та ж якість може бути розцінена і як позитивна, і як негативна. Враховуючи цей чинник, а саме гнучкість формування симпатій і антипатій, чи не можемо ми зробити ставку на екзотичність? Сприйняття звичного забирає у людини менше сил, але люди, які належать до іншої культури, нам завжди цікаві, і попри те, що спілкування з ними, особливо на перших порах, ускладнене і викликає великі енергетичні витрати (це знає кожен викладач, який працює з іноземними студентами), все ж рівень уваги до іноземців та інтенсивність комунікативної взаємодії з представниками інших культур, напевно, набагато вище. Можливо, така особливість пов'язана з тим, що в процесі розмови обговорюються засадничі культурні універсали: дім, родина, друзі, вороги, свята, спорт, їжа, музика, особисті імена, правила поведінки, статусна диференціація, мова, закон, гостинність, професія і її престижність, освіта та ін.

Оскільки людина часто втомлюється від звичного і прагне новизни, екзотична з точки зору студента поведінка викладача багато в чому сприяє виникненню симпатії і робить спілкування більш багатоколірним. У процесі культурної перцепції учасники міжкультурного діалогу багато чого пробачають один одному, тому що налаштовані в цілому на культурний плюралізм. Як правило, за кордон для здобуття освіти виїжджають люди, зорієнтовані саме на культурний плюралізм, і винятки з цього правила надзвичайно рідкісні.

До того ж в епоху Інтернету процес спілкування набуває нових вимірів. На думку дослідників, відбувається розвиток нової ідентичності – «візуальної», на протигагу «вербальній». Вважається, що у «комп'ютерного покоління» відбувається повернення до дитячого дискурсу, побудованого на основі іконічної зображальності. Дитина, як відомо, більшою мірою відкрита для нової інформації, оскільки її свідомість ще не переповнена жорсткими догмами. Це істотно полегшує процес формування усної мови, оскільки у більшості випадків у сучасних молодих людей відсутня жорстка «грамотна» свідомість (literate), яка витіснена «усною» (oral). Цей процес, звичайно, має і свій негативний бік, але, як нам здається, істотно полегшує вивчення іноземної мови (особливо усної) і входження в нову, незвичну культурну зону.

Таким чином, виникнення такого важливого фактору, як симпатія, залежить від певних чинників, що пов'язані не тільки з особистістю викладача, а й із специфікою едукативної ситуації при вивченні іноземної мови у чужій країні.